ТЕОРЕТИЧНІ ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ МЕТОДИ—ЦЕ:

1) Узагальнення— мисленнєвий перехід від емпіричного аналізу окремих об'єктів на більш високий ступінь абстракції шляхом виділення спільних ознак, що є в розглянутих об'єктах. **Узагальнення** — метод, за допомогою якого уявно переходять від окремих фактів, явищ та процесів до ототожнювання у думках або від одного поняття, судження до більш загального. Узагальнювати можна факти, судження і наукові теорії. Для цього використовують абстракцію, конкретизацію, аналіз, синтез, індукцію, дедукцію тощо.

2)Формалізація(від лат. formalis - складений за формою) — метод відбиття результатів мислення в точних поняттях, виражених у формулах чи знаковій формі тощо; **Формалізація** — метод вивчення об'єктів за допомогою окремих елементів їх форм, які відображують зміст об'єкта. Найчастіше формалізацію застосовують з використанням математики, подаючи докази у вигляді послідовних формул.

3)Абстрагування— метод наукового пізнання, оснований на формуванні образу реального об'єкта за допомогою мисленнєвого виділення ознаки, яка цікавить дослідника. **Абстракція** — мислене виділення основного у об'єкті досліджень, його найбільш суттєвих зв'язків. Використовують два типи абстракцій: 1) ототожнення — для створення понять про системи, класи; 2) ізолювання — для виділення основного серед стороннього, що є найважливішим питанням абстракції. Отже, серед десятків варіантів експерименту дослідник виділяє найбільш ефективні, які істотно відрізняються від інших за основними показниками. При цьому дослідник абстрагується від другорядних процесів. Абстракція також передбачає прогнозування результатів експериментів і тому є універсальним методом пізнання.

ЛІНГВІСТИЧНІ МЕТОДИ (за О. О. Селівановою, М. П. Кочерганом) є спеціальними методами й мають власну специфіку, на відміну від методів інших наук.

Описовий метод

Є найдавнішим і найпоширенішим основним мовознавчим методом.Описовий метод — планомірна інвентаризація одиниць мови і пояснення особливостей їх будови та функціонування на певному(даному) етапі розвитку мови, тобто в синхронії.В описовому методі розрізняють такі послідовні етапи: 1) виділення одиниць аналізу (фонем, морфем, лексем, конструкцій тощо); 2) членування виділених одиниць (вторинна сегментація): поділ речення на словосполучення, словосполучення на словоформи, словоформи на морфеми, морфеми на фонеми, фонеми на диференційні ознаки; 3) класифікація й інтерпретація виділених одиниць. Описовий метод використовує прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації.

Прийоми зовнішньої інтерпретації бувають двох видів: а) за зв'язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні, артикуляційно-акустичні); б) за зв'язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації). **Соціологічні прийоми** застосовують при нормативно-стилістичному й історичному вивченні мови, при дослідженні словникового складу тощо. До соціологічних належить **прийом «слів і речей»**, запропонований Г. Шухардтом і Р. Мерінгером, згідно з яким історію слова вивчають разом з історією позначуваної словом речі; **прийом тематичних груп**, тобто груп слів, пов'язаних спільною темою (назви певних груп рослин, назви птахів, назви одягу, назви взуття, назви погодних явищ, часових понять, почуттів тощо); **прийом стильового аналізу** (стилістична характеристика словникового складу мови та засобів художнього твору).**Логіко-психологічні прийоми** застосовують у дослідженні зв'язку змісту мовних одиниць і категорій з одиницями мислення (співвіднесеність слова і поняття, речення і судження; різні типи значень і мовних категорій; актуальне членування речення, глибинна семантична структура речення та ін.). **Артикуляційно-акустичні прийоми** мають місце при вивченні звуків у аспекті фізіологічному (артикуляція —

місце і спосіб творення звуків) і фізичному (участь голосу і шуму, тембр, тон тощо). **Прийоми міжрівневої інтерпретації** полягають у тому, що одиниці одного рівня використовують як засіб лінгвістичного аналізу одиниць іншого рівня. У міжрівневому аналізі властивості досліджуваного явища розглядають з погляду суміжного рівня. Це відкриває нові особливості явищ, які розглядають, і допомагає встановити міжрівневі зв'язки. Наприклад, синтаксис вивчають з погляду морфологічного вираження.

Прийоми внутрішньої інтерпретації — це різні способи вивчення мовних явищ на основі їх системних парадигматичних і синтагматичних зв'язків, тобто, як висловлювався Ф. де Соссюр, вивчення мови в самій собі і для себе самої. Парадигматична методика охоплює **опозиційний прийом** (на основі зіставлення і протиставлення мовних одиниць встановлюються їх диференціині ознаки, а на основі спільності й відмінності одиниці об'єднуються в різні парадигматичні групи). Парадигматична методика доповнюється синтагматичною, тобто вивченням сполучуваності досліджуваних одиниць, їх контексту. Синтагматика нерідко розкриває приховані властивості мовної одиниці, які при парадигматичному (опозиційному) підході можуть бути непоміченими.

Описовий метод має широке застосування. Його використовують не тільки для опису мовних елементів (фонем, морфем, слів, конструкцій, суперсегментних одиниць, граматичних категорій та ін.), а й для вивчення функціонування мови. Опис фактів мови є їх якісним аналізом, систематизацією, що створює теорію. Досягнення описового методу надзвичайно вагомі. На його основі створені описові граматики різних мов (шкільні та для вищих навчальних закладів) і багато типів словників (тлумачні, орфографічні, орфоепічні, синонімічні, антонімічні, фразеологічні, мови письменників та багато інших). Цей метод і донині найповніше і найміцніше пов'язує мовознавство з потребами суспільства.

Порівняльно-історичний

Порівняльно-історичний метод (компаративний, лінгвогенетичний) — сукупність прийомів і процедур історико-генетичного дослідження мовних сімей і груп, а також окремих мов для встановлення закономірностей їх розвитку. Цей метод ґрунтується на наукових прийомах відтворення (реконструкції) не зафіксованих писемністю наявних у минулому мовних фактів шляхом планомірного порівняння відповідних пізніших фактів двох чи більше конкретних мов, відомих за писемними пам'ятками або безпосередньо за їх уживанням у мовленні. Як свідчить сам термін, техніка порівняльно-історичного методу складається з двох паралельних процедур: порівняння мовних явищ (причому для цього залучають тільки споріднені мови) і їх розгляд в історичному аспекті. Порівняльно-історичний метод виник на початку XIX ст. Його основоположниками є німецькі вчені Ф. Бопп і Я. Грімм, датський мовознавець Р. Раск і росіянин О. Х. Востоков. Поштовхом до зародження порівняльно-історичного мовознавства стало знайомство з давньоіндійською мовою санскрит, яка буквально вразила дослідниківнадзвичайною подібністю до форм європейських мов,особливо латинської. Порівняльно-історичному методові відповідає певна теорія мови, основний зміст якої зводиться до таких чотирьох положень: 1) порівняння мов виявляє їх спорідненість, тобто походження від одного джерела — мови-основи (прамови); 2) за рівнем спорідненості мови об'єднуються в сім'ї, групи і підгрупи; 3) відмінності споріднених мов можуть бути пояснені тільки безперервним їх розвитком; 4) зміни звуків у споріднених мовах мають строго закономірний характер, через що корені та флексії є стійкими впродовж тисячоліть, що дає можливість установити (реконструювати) архетипи.

Порівняльно-історичний метод був і залишається найважливішим інструментом установлення спорідненості мов і пізнання їх історії. Для встановлення спорідненості до порівняння залучаються морфеми, а не слова, бо подібність словника не є доказом спорідненості: слово легко

запозичується з однієї мови в іншу (наприклад, в японській мові — сімдесят відсотків китаїзмів). У споріднених мовах спільних частин слів значно більше, ніж спільних слів. Представники порівняльно-історичного мовознавства дотримуються такого правила: *якщо кількість спільних частин слів перевищує кількість спільних слів, то мови споріднені; якщо ж кількість спільних слів перевищує кількість спільних частин слів, то мови неспоріднені або віддалено споріднені*. Дослідник, який користується порівняльно-історичним методом, у залученні до аналізу слів повинен бути дуже обережним, бо тут його підстерігає небезпека прийняти за спільні слова випадкові співзвуччя, що нерідко має місце навіть у солідних порівняльно-історичних студіях. Головна мета порівняльно-історичного методу — це відкриття законів, за якими розвивалися мови в минулому. Для реалізації цієї мети ставляться такі конкретні завдання: відтворення моделі прамови, розкриття історії подальшого її членування на окремі мови і наступного розвитку виділених із прамови мов. Саме на таких принципах була побудована А. Шлейхером його теорія родовідного дерева (1860).

Основні прийоми порівняльно-історичного методу зводяться до визначення генетичної належності мовних явищ, установлення системи відповідностей і відхилень від них на різних рівнях, моделювання вихідних праформ (архетипів), хронологічної і просторової локалізації мовних явищ і здійснення на цій основі генеалогічної класифікації мов. Найважливішою процедурою порівняльно-історичного методу є реконструкція звуків і морфологічних архетипів, яка здійснюється за допомогою встановлення відповідників на всіх рівнях мови.

Метод лінгвістичної географії

За допомогою методу лінгвістичної географії вивчають й інтерпретують просторове розміщення мовних явищ. Метод лінгвістичної географії (ареальний) — сукупність прийомів які полягають у картографуванні елементів мови, що розрізняють її діалекти. Зв’язок методу лінгвогеографії з

порівняльно-історичним полягає у тому, що він також має на меті відтворення картини діалектного членування прамовних спільнот і виявлення ареальних зв'язків між мовами, які становлять ці спільноти. Крім того, про тісний зв'язок цих двох методів свідчить і те, що в тих мовних групах або сім'ях, у яких відсутні старописемні пам'ятки, порівняльно-історичний метод спирається на дані сучасних мов і діалектів.

Одним із завдань лінгвістичної географії є точне вивчення зон поширення певних мовних (діалектних) явищ. Нанесення цих явищ на географічні карти з часом привело до опрацювання принципів і методики картографування й укладання діалектологічних карт. Кожне лінгвогеографічне дослідження передбачає чотири етапи: 1) складання питальника; 2) збір матеріалу (анкетний чи польовий); 3) картографування зібраного матеріалу; 4) інтерпретація нанесеного на карту діалектного матеріалу. Матеріал наносять на карти у вигляді ізоглос, тобто ліній, які позначають (окреслюють, обмежують) територію поширення певного мовного факту. Дослідження проводять у двох аспектах —синхронічному та діахронічному. Шляхом синхронічного аналізу визначають лінгвогеографічну ієрархію ізоглос, говірок, говорів, діалектів, наріч. Об'єктом дослідження діахронічної лінгвогеографії є архаїзми й нові утворення.

Зіставний метод

Будь-який лінгвістичний опис, пов'язаний із виходом за межі однієї мови, передбачає встановлення їх подібностей і відмінностей. Для цього використовують зіставний метод. Зіставний метод (контрастивний, типологічний) — сукупність прийомів дослідження й опису мови через її системне порівняння з іншою мовою з метою виявлення її специфіки. Цей метод застосовується до вивчення будь-яких мов — споріднених і неспоріднених. Подібно до описового методу він спрямований на сучасний (певний) стан мови. Головним його предметом є дослідження структури мови

в її подібностях і відмінностях. Зіставний метод спрямований передусім на виявлення відмінностей між зіставлюваними мовами, він ніби є зворотним боком порівняльно-історичного: якщо порівняльно-історичний метод має на меті встановлювати відповідності, то зіставний насамперед шукає відмінності,

Зіставний метод установлює між порівнюваними мовами відношення контрасту на всіх мовних рівнях: діафонію (фонологічні розходження), діаморфію (граматичні розходження), діасемію (семантичні розходження) і діалексію (лексичні розходження). Вважається, що він ефективний у вивченні споріднених і, особливо, близькоспоріднених мов, оскільки їх контрастні ознаки чітко виявляються на тлі подібних ознак. Хоч перші спроби зіставного вивчення мов робилися ще у XVIII ст. і зіставний метод повністю сформувався в 30 — 40-х роках XX ст., але й до цього часу не розв'язана проблема мови-еталону зіставлення. Очевидно, жодна реальна мова не може бути вибрана за основу, бо в разі такого підходу матимемо образ другої мови в дзеркалі першої (такий підхід доцільний лише в лінгводидактиці, тобто для практичних потреб навчання іноземної мови).

Основою, еталоном зіставлення повинна стати ідеальна мовна система, спеціально сконструйована лінгвістом таким чином, щоб у ній були представлені універсальні властивості всіх мов. Вона повинна також бути зручною для зіставлення з усіма мовами. Порівняння живих мов із єдиною мовою-еталоном (посередником) позитивно вплинуло б на результати дослідження: дало б змогу отримати найбільш однорідні результати, які б легко піддавалися зіставному порівнянню. У цьому випадку набір відмінностей від мови-еталону становив би специфічну характеристику досліджуваної мови. До цього часу така мова не сконструйована, хоча пошуки розв'язання цієї проблеми тривають. Зіставний метод пов'язаний з проблематикою ***мовної типології та універсалій*** (ці мовознавчі категорії є результатом застосування зіставного методу). **Мовна типологія** — порівняльне вивчення структурних і функціональних особливостей мов

незалежно від їх генетичної природи. Типологія, предметом якої є вивчення типів мови за їх внутрішньою організацією, структурою, називається структурною, а типологія, яка вивчає мови через призму виконуваних функцій, називається функціональною.

Соціолінгвістичні методи

Методи соціолінгвістики — синтез лінгвістичних і соціологічних процедур. Серед них виділяють **методи польового дослідження** (методика збирання матеріалу) і **методи соціолінгвістичного аналізу зібраного матеріалу** (обробка інформації). До перших належать різні форми опитування (анкетування, інтерв'ювання), а також безпосереднє спостереження, експериментування, вивчення документальних джерел (матеріалів перепису населення, статистичних та інших довідників). Дослідник повинен прагнути отримати якомога повнішу інформацію про об'єкт дослідження.

Найчастіше в соціолінгвістичних дослідженнях використовують **корелятивний аналіз**, який допомагає встановити такі взаємозв'язки досліджуваних ознак, де при зміні однієї ознаки змінюється середня величина іншої. Як вихідні беруть соціальні явища, а як залежні — мовні. Між ними може бути повна чи неповна функціональна залежність. Залежності визначають для кожної соціальної групи і коментують із соціолінгвістичного погляду. Скажімо, старше покоління вживає діалектизми більшою мірою, ніж молодше. Звідси констатують такий корелятивний зв'язок: зі зміною віку змінюється чисельність тих, хто користується в мовленні діалектом. Для об'єктивності спостережень і узагальнень використовують **статистичні методи**. Оброблені дані представляють у вигляді таблиць і графіків взаємозалежностей, що робить результати дослідження конкретно наочними.

Психолінгвістичний метод

Суть **психолінгвістичного методу** полягає в тому, що з його допомогою передбачається обробка й аналіз тих мовних фактів, які можна одержати від інформантів у результаті спеціально організованих експериментів. В основі використання психолінгвістичної методики в дослідженні мовних явищ лежить розуміння мови як системи, наявної в свідомості людини, що уможливлює звернення до мовця як експерта, здатного оцінювати мовні факти. У сучасному мовознавстві практикують два різновиди психолінгвістичних досліджень: а) дослідження фізіологічних реакцій організму людини у процесі її мовленнєвої діяльності (породження і сприймання мовлення); б) аналіз мовленнєвих реакцій та оцінок мовних явищ інформантами в умовах впливу на них мимовільних або цілеспрямованих мовленнєвих стимулів.

Метод опозиції

Цей метод виник в межах теорії опозиції, автором якої вважають Н. С. Трубецького, одного із засновників Празької лінгвістичної школи. Основні особливості цього методу полягають у наступному. Опозиція можлива лише тоді, коли є не лише різниця, а й спільні ознаки. Ця спільність є основою для порівняння, а ознака, за якою вони відрізняються—диференціальною ознакою. Опозиція—це семантично релевантна відмінність за однією ознакою в разі подібності інших. Опозиції виділяють на основі їхнього відношення до системи і опозиції між членами опозиції. Опозиції між членами опозиції бувають **бінарними, градуальними та еквіполентними (рівнозначними)**. Бінарні—один член має диференціальну ознаку, а інший ні. Градуальні опозиції—члени яких відрізняються різним ступенем чи градацією однієї й тієї ж ознаки. Еквіполентні опозиції—це опозиції, які не є ані запереченням, ані підтвердженням певної ознаки, а характеризуються якісними відмінностями.

Структурний метод

Для встановлення структури мови і систематизації її одиниць використовують структурний метод. Структурний метод — метод синхронного аналізу мовних явищ лише на основі зв'язків і відношень між мовними елементами. Цей метод виник у 20-х роках XX ст. як антитеза порівняльно-історичного. Поштовхом до появи цього методу і взагалі структурного напряму в мовознавстві стали праці Ф. де Соссюра і І. О. Бодуена де Куртене.

Основні ідеї теорії структуралізму зводять до таких положень: 1) реальним є не окремий факт (звук, морф, слово та ін.), а реальною є мова як система; система не є сумою, що складається з елементів, вона визначає ці елементи; 2) відношення домінують над елементами; основними є опозиційні відношення; 3) оскільки в мові основним є відношення, то для вивчення мови можна застосовувати математичні методи. **Мета структурного методу** — вивчення мови як цілісної функціональної структури, елементи й частини якої співвіднесені й пов'язані строгою системою лінгвальних відношень. Структурний підхід до вивчення мови не тільки доцільний, а й необхідний, оскільки спрямований на вивчення внутрішньої організації самого механізму мови. Девіз структурного методу — несуперечливий, об'єктивний і економний опис мовних фактів. Структурний метод реалізується в таких чотирьох методиках: **дистрибутивній, безпосередніх складників, трансформаційній і компонентного аналізу**.

Дистрибутивний аналіз

Дистрибуція — *це сума всіх оточень, у яких зустрічається той чи інший елемент мовної системи (фонема, морфема, слово тощо), тобто сума всіх можливих позицій елемента стосовно інших елементів того самого рівня, тобто їхня сполучуваність.* Не існує двох мовних одиниць, оточення яких бі повністю збігалося. Деякі одиниці мають навіть одиничну атрибуцію. Для дистрибутивного аналізу визначені такі завдання: а) сегментація тексту чи потоку мовлення на одиниці певного рівня (звуки, морфи, слова); б)

ідентифікація виділених одиниць (об’єднання у певні класи—фонеми, морфеми, лексеми); в) виявлення відношень між виділеними класами. На основі дистрибутивного аналізу виділяють дистрибутивні класи. Якщо два елементи перебувають в однаковому оточенні, то вони належать до одного дистрибутивного класу. Для ідентифікації мовних одиниць використовують прийом субституції (в межах одного оточення).

Розрізняють три типи дистрибуції: **доповнювальну, контрастну і дистрибуцію вільного варіювання**. За доповнювальної дистрибуції мовні одиниці не трапляються в однакових оточеннях. Якщо мовні одиниці мають те саме оточення, однак різне значення, то ведуть мову про контрастну дистрибуцію. Коли ж певні мовні одиниці трапляються у тому самому оточенні і при цьому не розрізняють форм слів або значень, то вони знаходяться у стані вільного варіювання. Дистрибутивний аналіз знайшов практичне застосування й лексикографії, машинному перекладі й у методиці викладання рідної та іноземної мов. Ця процедура добре узгоджується із застосуванням статистики.

Основним прикладом застосування статистики у поєднанні з дистрибутивним аналізом є дистрибутивно-статистичний аналіз (А. Шайкевич, Ю. Апресян). Це сума формальних алгоритмічних процедур, спрямованих на опис мови і які ґрунтуються лише на дистрибуції заданих елементів у тексті. Під заданими елементами розуміють букви, ланцюжки букв між пробілами (слова), ланцюжки слів між більшими пробілами (фрази), тобто всі об’єкти в тексті, доступні нашому сприйняттю.

Валентний аналіз

Валентний аналіз має багато спільного з дистрибутивно-статистичним, хоча вони розроблялись незалежно один від одного. Л.Теньєр, який запровадив термін «валентність» у лінгвістику у 1934 році, розумів його як сукупність зв’язків дієслова, якими воно утримує при собі актанти (залежні іменники чи їхні еквіваленти з предметним значенням).

Валентний аналіз відбувається у кілька етапів. Після формулювання загальних завдань дослідження, укладають перелік слів, валентність яких треби встановити, визначається тип текстів, на основі яких робиться вибірка і з'ясовується загальний обсяг вибірки. Здатність елемента мовної системи поєднуватися з іншими та траплятися поряд з іншими елементами того самого класу визначається змістовими, граматичними, експресивними і стилістичними факторами.

Валентний аналіз використовується для вивчення взаємодії денотативних і емотивних компонентів у значенні слова (В. Шаховський), прогнозування словотворчих процесів та вивчення словотвірного потенціалу (С. М. Стєпанова та ін).

Методика безпосередніх складників

Дистрибутивний аналіз перебуває у тісному зв'язку з **методикою безпосередніх складників**. Це прийом подання словотвірної структури слова і синтаксичної структури словосполучення та речення у вигляді ієрархії складових. Аналіз безпосередніх складників ґрунтується на поступовому членуванні речення на бінарні складники доти, доки не залишаться неподільні елементи. Речення поступово згортається до одиниці, яка є «ядром» і покладене в основу його будови. У разі членування словосполучення один із безпосередніх складників повинен бути ядром, а інший—периферійним елементом. Аналіз за безпосередніми складниками є основним прийомом сегментації мовного матеріалу і виділення фундаментальних одиниць, які конструюють модель мови, а також визначення ієрархії складників у словах, словосполученнях і реченнях. Практичне застосування цей аналіз має в системах автоматичного перекладу для синтаксичного аналізу і синтезі речень (згортання і розгортання за безпосередніми складниками). Його використовують і в лінгводидактиці.

Трансформаційний аналіз

Появу трансформаційного аналізу зумовило прагнення науковців усунути недоліки методики аналізу безпосередніх складників. Методику трансформаційного аналізу опрацювали і ввели в наукову практику на початку 50-х років XX ст.. З. Гарріс і Н. Хомський. Суть методики полягає в тому, що в основі класифікації мовних структур лежить їхня еквівалентність іншим за будовою структурам, тобто можливість однієї структури перетворюватися на іншу (наприклад, активну конструкцію можна трансформувати в пасивну).

Трансформаційний аналіз ґрунтується на уявленні, що в основу будь-якої складної синтаксичної структури покладено просту. Тому завдяки послідовним перетворенням з простих структур можна вивести складні. Трансформаційний аналіз використовують у дослідженнях синтаксису, морфології, словотвору, семантики. Трансформаційна методика знайшла застосування в теорії і практиці машинного перекладу. Існують програми, за якими речення спочатку трансформуються в їхні інваріанти (ядерні речення, глибинні структури), який у мові в декілька разів менше, ніж варіативних конструкцій, а вже до ядерних речень додаються іншомовні відповідники. Про **використання трансформаційного аналізу у перекладознавстві** йтиметься далі.

Компонентний аналіз

Компонентний аналіз ґрунтується на парадигматичних зв’язках в системі. Застосовують його як метод визначення семантики слів, а також у морфології і синтаксисі. В компонентному аналізі слово розкладається на складові, які називаються семантичними компонентами або семами. Сема— це елементарна складова значення слова, яка відображає ознаки означуваною мовою. Семи є диференційною семантичною ознакою, значеннєвий компонент якої виявляється разі зіставлення значень різних слів. Залежно від функцій розрізняють такі типи сем: класами (категоріальні), архісеми, диференційні, інтегральні, потенційні, градуальні.

Класема—найзагальніша сема, значення якої відповідає значенню частин мови (предметність, ознака, дія).

Архісема—спільна для лексико-семантичного поля чи тематичної групи сема (час, погода, почуття).

Диференційна сема—сема, за якою розрізняють значення (наприклад, інтенсивність).

Інтегральна сема—сема спільна для двох чи більше значень, інтегральною завжди є архісема.

Потенційна сема не характеризує предмет чи поняття загалом, а може виявлятися в певних ситуаціях.

Градуальна сема не представляє якоїсь нової ознаки, а інтенсивність прояві цієї ознаки.

Для компонентного аналізу важливо не лише визначити семи, а й їхню структурну організацію, тобто роль кожної семи у компонентній (семній) структурі значення. Структурна організація компонентів визначається на основі синтаксичних властивостей слова (сполучуваності), а роль сем у компонентній структурі значення—частотністю слів, які сполучаються з аналізованим словом і є експлікантами певних сем. Тому компонентний аналіз часто поєднують з дистрибутивно-статистичним. Під час дослідження семантики слів, що належать до невеликих лексико-семантичних груп доцільно застосовувати компонентний аналіз бінарного типу, а під час вивчення синонімічних і абстрактних слів ефективнішим є поєднання компонентного і дистрибутивно-статистичного аналізу.

Найуніверсальнішим способом компонентного аналізу є аналіз на основі словникових дефініцій. Він ґрунтується на поширеному в логіці визначенні понять—виділення роду чи класу, до якого належить предмет і визначення видових відмінностей. Спираючись на словникові дефініції, ми екстраполюємо логічну операцію визначення понять на лексичне значення, проте враховуємо в такому разі різницю між значенням (категорія мови) і поняттям (категорія логіки). Значення одного слова передається за

допомогою інших, причому визначальне має більше елементів, ніж визначуване.

Компонентний аналіз використовують у теоретичних дослідженнях семантики, у лексикографії для укладання сучасних тлумачних словників, де значення слова тлумачать як суму його сем, у машинному перекладі, методиці викладання мови.